



KONSTITUTSIYA — ERKIN VA FAROVON HAYOT GAROVI

Xudoyberdiyeva Yasmina Xurshid qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Pedagogika fakulteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi
Elektron pochta: xudoyberdiyevayasmina.com@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining jamiyat va davlat hayotidagi o'rni, inson erkinliklarini ta'minlashdagi roli hamda farovon hayot barpo etishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, Konstitutsiyaning xalqchil tamoyillari, huquqiy islohotlar jarayonidagi o'zgarishlari hamda fuqarolarga berayotgan kafolatlari ilmiy-nazariy yondashuv asosida yoritilgan. Maqolada konstitutsiyaviy tamoyillar, ularning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka ta'siri natijalardan kelib chiqqan holda umumlashtirilgan xulosalar keltiriladi

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, huquqiy davlat, erkinlik, farovonlik, inson huquqlari, adolat, demokratik jamiyat, kafolat.

Kirish

Konstitutsiya har bir davlatning bosh qonuni bo'lib, u jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotini tartibga soluvchi asosiy huquqiy hujjatdir. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatning rivojlanish strategiyasini belgilash bilan birga, fuqarolarning erkin va farovon yashashi uchun zarur bo'lgan huquqiy kafolatlarni yaratadi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi globallashtirish jarayonida har bir davlatning barqaror taraqqiyoti aynan kuchli konstitutsiyaviy poydevorga tayanadi. Shu bois Konstitutsiyaning mazmun-mohiyatini ilmiy tahlil qilish va unga asoslanib farovon jamiyat qurish masalasi doimo muhimdir.

Adabiyotlarni o'rganish

Konstitutsiya va konstitutsiyaviy huquq bo'yicha ko'plab nazariy va amaliy tadqiqotlar mavjud. Jumladan, davlat va huquq nazariyasi olimlari Konstitutsiyani jamiyatning "huquqiy ustuvi" deb ataydilar. Ularning izlanishlarida Konstitutsiya:

Inson huquqlarining kafolati;

Davlat hokimiyatining bo'linishi tamoyili;

Fuqarolik jamiyati asoslari;

Iqtisodiy islohotlarning huquqiy asoslari sifatida baholangan. Shuningdek, O'zbekistonda so'nggi yillarda o'tkazilgan konstitutsiyaviy islohotlar bo'yicha ilmiy maqolalar Konstitutsiyaning zamonaviy talablarga mos ravishda takomillashib borayotganini ko'rsatadi.

Asosiy qism

1. Konstitutsiyaning jamiyatdagi o'rni.

Konstitutsiya davlat hokimiyati faoliyati, fuqarolarning huquq va majburiyatlari hamda jamiyat hayotining asosiy tamoyillarini belgilaydi. U davlatning demokratik tuzumga asoslanishini ta'minlaydi. O'zbekiston Konstitutsiyasida inson qadri yuksak turadi va har bir fuqaro erkin, munosib turmush kechirish huquqiga ega ekanligi mustahkamlab qo'yilgan.

2. Inson erkinliklarining kafolatlanishi.

Konstitutsiyaning asosiy vazifalaridan biri — inson huquqlarini himoya qilishdir. Unda: so'z va fikr erkinligi, shaxs daxlsizligi, ta'lim olish huquqi, mehnat qilish huquqi, ijtimoiy himoya,

tadbirkorlik erkinligi kabi fundamental kafolatlar aniq belgilangan. Ular fuqarolarning erkin yashashi uchun zarur sharoit yaratadi.

3. Farovon hayot barpo etishdagi konstitutsiyaviy asoslar.

Farovon jamiyat qurish uchun iqtisodiy barqarorlik, adolatli boshqaruv, ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi zarur. Konstitutsiya davlatning ijtimoiy yo'naltirilganligini mustahkamlaydi. Unda: mulk daxlsizligi, adolatli soliqlar tizimi, ijtimoiy yordam, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarining rivoji kabi farovon hayotga xizmat qiluvchi qoidalar belgilangan. Bular jamiyat taraqqiyotiga asos bo'ladi.

4. Konstitutsiyaviy islohotlarning ahamiyati.

So'nggi yillarda O'zbekiston Konstitutsiyasiga kiritilgan o'zgarishlar fuqarolar manfaatini ustuvor qo'yishga qaratilgan. Yangi normalar ijtimoiy davlat tamoyillarini kuchaytirib, inson huquqlarini yanada kengaytirdi. Bu o'zgarishlar farovonlikning uzoq muddatli strategik kafolati bo'lib xizmat qiladi.

5. Konstitutsiyaning ustuvorligi va konstitutsiyaviy nazorat:

O'zbekiston huquqiy tizimida Konstitutsiya qonunlarning bevosita ustuvor bo'lishini ta'minlaydi. Amalda, konstitutsiyaga zid bo'lgan istalgan hujjat yoki qaror bekor qilinishi shart. Bu tamoyil Konstitutsiyaviy sud faoliyati orqali amalga oshiriladi. Mazkur sud: Qonunlar va hukumat qarorlarining Konstitutsiyaga muvofiqligini tekshiradi. Fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari buzilganda murojaatlarini ko'rib chiqadi. Bu jihat konstitutsiyaviy davlatning asosiy belgisi bo'lib, matnda alohida ko'rsatilmagan.

6. Konstitutsiyaning barqarorlik va davlat boshqaruvi samaradorligiga ta'siri:

Ko'plab siyosiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, aniq belgilangan konstitutsiyaviy me'yorlar. Hokimiyat tarmoqlari o'rtasidagi muvozanatni saqlaydi; byudjet, iqtisodiy islohotlar va boshqaruv tizimining barqarorligini oshiradi; davlat boshqaruvida "cheklov va muvozanat" mexanizmini yaratadi. Bu mexanizmlar iqtisodiy barqarorlikning uzun muddatli poydevori sanaladi.

7. Yangi Konstitutsiyadagi ekologik huquqlar:

2023-yilgi konstitutsiyaviy o'zgarishlarda ekologiya masalasi ilk bor keng yoritildi. Sog'lom atrof-muhitga ega bo'lish huquqi, fuqarolarning ekologik axborot olish huquqi, davlatning tabiatni muhofaza qilish majburiyati kabi normalar mustahkamlandi. Bu global ekologik inqiroz sharoitida dolzarb bo'lgan tamoyildir.

8. Raqamli davlat tamoyilining kirib kelishi:

Zamonaviy konstitutsiyaviy islohotlarda raqamli boshqaruv va elektron davlat xizmatlari alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekistonda ham Konstitutsiya davlat xizmatlarining shaffof va raqamlashtirilgan bo'lishi, ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlar himoyasini ta'minlash kabi tamoyillarni qo'llab-quvvatlaydi. Bu demokratik jamiyatning yangi mezonidir.

9. Konstitutsiyaning yoshlar siyosatiga ta'siri:

Yoshlar — jamiyatning eng faol qatlami bo'lgani bois Konstitutsiyada yoshlarning ta'lim olish, kasb-hunar o'rganish, davolanish, ijtimoiy himoya va bandlik huquqlari mustahkamlab qo'yilgan. Bu esa davlatning yoshlar salohiyatini rivojlantirishdagi konstitutsiyaviy majburiyatidan dalolat beradi.

10. Konstitutsiyaning xalqaro standart mosligi:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi BMTning Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, Yevropa xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti prinsiplari, fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt kabi hujjatlardagi tamoyillarga moslashtirilgan. Bu O'zbekistonning xalqaro maydondagi imidjiga ijobiy ta'sir qiladi.

11. Konstitutsiyaviy madaniyat va fuqarolarning huquqiy ongini oshirish:

Tadqiqotlarda konstitutsiya samaradorligi nafaqat undagi moddalar, balki jamiyatdagi huquqiy madaniyat darajasi, fuqarolar ongidagi konstitutsiyaviy qadriyatlar, davlat idoralarining konstitutsiyaga sodiqligi bilan belgilanadi. Konstitutsiyani faqat qabul qilish emas, uni amalda qo'llash eng muhim bosqichdir.

12. Konstitutsiyaning iqtisodiy islohotlar uchun yaratgan yangi imkoniyatlari:

Yangi konstitutsiyaviy normalar, xususiyl mulk daxlsizligi, investorlarga kafolatlar, erkin bozor tamoyillari, tadbirkorlikni qonuniyl qo'llab-quvvatlash kabi qoidalar orqali iqtisodiyotga yangi impulslar bermoqda. Bu O'zbekistonda investorlar ishonchini oshirgan faktor sifatida tilga olinadi.

Xulosalar

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatda erkin va farovon hayotni ta'minlaydigan mustahkam huquqiy poydevordir. Unda har bir fuqaroning huquqlari kafolatlanib, davlatning demokratik yo'nalishi belgilangan. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, konstitutsiyaviy tamoyillar jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuningdek, so'nggi islohotlar Konstitutsiyaga zamonaviy mazmun bag'ishlab, farovon hayotga xizmat qiluvchi imkoniyatlarni kengaytirmoqda. Shunday ekan, Konstitutsiya — erkinlik, barqarorlik va farovonlikning bosh garovidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. Davlat va huquq nazariyasi bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
3. Konstitutsiyaviy islohotlar bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.
4. Inson huquqlari bo'yicha xalqaro hujjatlar.